

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Oktawian Nawrot

w sprawie z powództwa L.S.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

z udziałem zainteresowanych G. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., A.J., M. spółki jawnej w Ł., A.J.1, K.M., L.W., A.K., K. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P., H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w K., W. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., T. spółki jawnej w P., M.L., Z.W., Z.Z., A.P., T.Ż., J.F., B.F., T. spółki jawnej w W., E.D., M.G., T.S., D.S., K.M.1, J.G., R.K., D.K., K.S., J.K., J.W., T.Ż.1, W.Ż., J.Ł., H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z., D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., W.spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., I.G., A.S., P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., J.K.1, A.C., Z.Ł., A.J.2, H.G., M. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. (poprzednio j. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.), M.B., B. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K., T. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w L. (poprzednio B. spółki jawnej w L.),

o ochronę konkurencji i nałożenie kary pieniężnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 6 września 2023 r.

zażalenia Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 marca 2022 r. sygn. akt VII AGa 113/19,

1. umarza postępowanie co do M. spółki jawnej w Ł.;

2. oddala zażalenie;

3. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 23 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie VII AGa 113/19 na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 25 marca 2013 r. uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie przed Sądem Okręgowym i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał, że apelacja była zasadna i skutkowałą uchyleniem zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Zarówno podczas postępowania przed Sądem pierwszej instancji, jak i w chwili wydawania wyroku przez Sąd Okręgowy, B. spółka z o.o. w likwidacji z siedzibą w K. nie miała organu powołanego do jej reprezentowania, gdyż w dniu 30 stycznia 2013 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym wykreślono P.D. z funkcji prezesa zarządu, który od początku funkcjonowania tej spółki był jedynym jej członkiem zarządu. Od czasu jego wykreślenia z KRS spółka ta nie ma organu uprawnionego do jej reprezentacji. Wykreślenie P.D. z KRS nastąpiło na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach wydanego w dniu 14 grudnia 2012 r., przy czym wydanie tego postanowienia nastąpiło z urzędu na podstawie art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym. Jako podstawę wpisu Sąd rejestrowy powołał rezygnację P.D. z funkcji prezesa zarządu, która została złożona do akt rejestrowych. Rezygnacja została objęta protokołem nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników B. spółki z o.o. z dnia 20 marca 2009 r. i przyjęta przez wspólników. Wynika z tego, że od dnia 20 marca 2009 r. spółka nie ma organu uprawnionego do jej reprezentowania. Konsekwencją tego jest to, że

całe postępowanie prowadzone w niniejszej sprawie przed Sądem Okręgowym – Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, od chwili jego wszczęcia na skutek wniesionego odwołania w dniu 18 stycznia 2010 r. aż do momentu wydania wyroku przez Sąd Okręgowy w dniu 25 marca 2013 r., toczyło się z udziałem B. spółki z o.o., która nie miała organu uprawnionego do jej reprezentowania. W tym czasie ww. spółka nie była także reprezentowana przez kuratora, który został ustanowiony dopiero postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z 17 października 2018 r., a zatem już po wydaniu przez Sąd Okręgowy wyroku, który reprezentował ją w postępowaniu międzyinstancyjnym i apelacyjnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgodnie z art. 479²⁹ § 1 k.p.c., B. spółka z o.o. była stroną postępowania administracyjnego, a później także sądowego, mimo tego, że odwołanie, którym zostało wszczęte niniejsze postępowanie, zostało wniesione przez L.S. Sąd Apelacyjny zaznaczył, iż każdy podmiot będący stroną w postępowaniu przed Prezesem UOKiK musi być stroną postępowania sądowego i jest tą stroną *ex lege*. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego Sąd drugiej instancji wskazał, że jeżeli do udziału w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów dopuszczeni zostali, jako podmioty zainteresowane, obaj przedsiębiorcy, to brak skutecznego zawiadomienia o wyznaczeniu terminu rozprawy choćby jednego z nich przesądza o nieważności postępowania. W zaskarżonej decyzji Prezes UOKiK stwierdził m.in., że B. spółka z o.o. brała udział w zawarciu z G. spółką z o.o. i pozostałymi podmiotami w tym powodem niedozwolonego porozumienia ograniczającego konkurencję, za co jej także została wymierzona kara, a zakres zaskarżenia w niniejszej sprawie, w którym zakwestionowano zawarcie niedozwolonego porozumienia, obejmuje elementy decyzji odnoszące się do praw B. spółki z o.o. Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie od początku postępowania przed Sądem Okręgowym aż do wydania przez ten Sąd zaskarżonego wyroku, doszło do nieważności postępowania, skutkującej koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Zażaleniem z 19 kwietnia 2022 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 marca 2022 r. w sprawie VII AGa 113/19 w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt. 2 k.p.c., z uwagi na zastosowanie ww. przepisów pomimo braku temu podstaw, tj. nieuzasadnione przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 25 marca 2013 r. oraz postępowanie przed Sądem pierwszej instancji było dotknięte nieważnością z uwagi na brak prawidłowej reprezentacji B. sp. z o.o. w K. w toku postępowania sądowego i w konsekwencji uchylenie przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu pierwszej instancji, zniesienie postępowania przed Sądem Okręgowym oraz przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania.

W oparciu o ww. zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, a także o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów postępowania zażaleniowego, ewentualnie o pozostawienie Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcia o ww. kosztach w orzeczeniu kończącym postępowanie.

W odpowiedzi na zażalenie z 16 maja 2022 r. B. sp. z o.o. w likwidacji w K. wniosła o oddalenie zażalenia w całości oraz przyznanie kuratorowi uczestnika wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora w postępowaniu zażaleniowym, oświadczając, że takie wynagrodzenie nie zostało dotychczas uiszczone w całości ani w części.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Rozważania w przedmiotowej sprawie rozpocząć należało od kwestii formalnych. Jak wynika z elektronicznej ewidencji rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego M. spółka jawna w Ł. z dniem 4 października 2021 r.

wykreślona została z Krajowego Rejestru Sądowego z uwagi na rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia likwidacji.

Zgodnie z art. 355 k.p.c. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew, strony zawarły ugodę lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się zbędne lub niedopuszczalne. Przepis ten na mocy art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu zażaleniowym toczącym się przed Sądem Najwyższym.

Ponieważ po prawomocnym wykreśleniu spółki z KRS, które równoznaczne jest ze stwierdzeniem, że spółka ta nie istnieje już pod względem formalnym, nie można wobec niej ani wszcząć, ani prowadzić skutecznego postępowania sądowego. W takiej też sytuacji, na skutek ustania bytu prawnego M. spółki jawnej w Ł. postępowanie w stosunku do tegoż podmiotu należało umorzyć (pkt 1 postanowienia) na podstawie wyżej przytoczonych przepisów.

Przechodząc do oceny podniesionych w zażaleniu pozwanego zarzutów, wskazać należy, iż środek odwoławczy przewidziany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem zażalenia. Przy ocenie jego zasadności należy brać pod uwagę jedynie zgodność wyroku uchylającego wydanego przez sąd odwoławczy z przesłankami ustawowymi warunkującymi podjęcie takiego orzeczenia; poza zakresem badania Sądu Najwyższego pozostają kwestie prawidłowości czynności procesowych poprzedzających wydanie zaskarżonego orzeczenia oraz trafności wykładni zastosowanego prawa materialnego (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2023 r., III CZ 97/23).

Zgodnie z art. 386 k.p.c., uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić w razie stwierdzenia nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania istoty sprawy albo jeżeli wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Z kolei stosownie do art. 379 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi: (1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna; (2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie

umocowany; (3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona; (4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy; (5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw; (6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

W jedynym zarzucie zażalenia pozwany wskazywał, iż Sąd Apelacyjny w Warszawie w sposób nieuzasadniony przyjął, że zaskarżony apelacją wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie oraz postępowanie przed tym Sądem dotknięte było nieważnością. W ocenie pozwanego nie było podstaw do przyjęcia, by w przypadku spraw z odwołań od decyzji Prezesa Urzędu stwierdzić, że pomiędzy stronami istniały prawa lub obowiązki wspólne tym przedsiębiorcom. Czynnością inicjującą wszczęcie postępowania cywilnego w sprawach antymonopolowych jest wniesienie przez stronę odwołania od decyzji, a źródłem sprawy jest wydana przez Prezesa Urzędu decyzja administracyjna, nie zaś istniejący pomiędzy stronami stosunek o charakterze cywilnoprawnym. W ocenie pozwanego współuczestnictwo pomiędzy stronami takiego postępowania ma charakter formalny. Dalej skarżący wskazał, że rozpoznanie odwołania L.S. w zakresie porozumienia zawartego pomiędzy G. sp. z o.o. a S. nie wpływa na prawa i obowiązki B. sp. z o.o. w K., zaś spółka ta nie wniosła odwołania od decyzji, a tym samym, wobec tego przedsiębiorcy decyzja stała się ostateczna i prawomocna.

W ocenie Sądu Najwyższego zarzut podniesiony w zażaleniu, jak również jego argumentacja nie są trafne. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Stosownie zaś do art. 386 § 2 k.p.c. w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zgodnie z art. 479²⁹ § 1 k.p.c. stroną postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów jest Prezes Urzędu oraz podmiot będący stroną w postępowaniu przed Prezesem Urzędu, a także wnoszący zażalenie.

Z powyższego wynika, że co do zasady, każdy podmiot będący stroną w postępowaniu przed Prezesem UOKiK z mocy prawa jest stroną postępowania sądowego. Bez znaczenia jest przy tym to, czy zostanie on wskazany jako strona przez odwołującego się w treści odwołania. Wskazana regulacja ma charakter *lex specialis* w odniesieniu do ogólnej zasady procesowej zgodnie z którą o tym, kto jest stroną procesu, decyduje powód, wskazując strony w pozwie. Powyższe rozwiązanie uzasadnione jest koniecznością zapewnienia, aby wydany w sprawie wyrok miał moc wiążącą wobec wszystkich podmiotów wymienionych w decyzji. W przeciwnym wypadku wyrok uchylający lub zmieniający decyzję wywoływałby skutek tylko w relacji między odwołującym a Prezesem UOKiK, nie obejmowałby natomiast pozostałych przedsiębiorców będących stronami postępowania przed Prezesem UOKiK, ale niebiorących udziału w postępowaniu sądowym. Konsekwencją tego byłaby zaś sytuacja, w której w obrocie funkcjonowałyby decyzja o zróżnicowanej treści, a więc i odmiennych skutkach, wobec poszczególnych przedsiębiorców. Zatem przyjąć należy, że jeżeli odwołujący się nie wskaże w odwołaniu wszystkich stron wymienionych w zaskarżonej decyzji, nie uchyla to konieczności prowadzenia postępowania z udziałem wszystkich podmiotów biorących udział w postępowaniu toczącym się przed Prezesem UOKiK. Udział w postępowaniu sądowym wszystkich objętych decyzją podmiotów umożliwia rozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia, co może oznaczać, np. w razie uchylenia decyzji, wywołanie korzystnych skutków dla przedsiębiorców niewnoszących odwołania, ale biorących udział w postępowaniu sądowym. Nie jest to jednak równoznaczne z rozpoznaniem sprawy z urzędu „na rzecz” tych podmiotów (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 października 2022 r., I NZ 9/22).

Skoro będąca przedmiotem procesu przed Sądem Okręgowym i Apelacyjnym decyzja Prezesa UOKiK z [...] 2009 r. nr [...] wymieniała i rozstrzygała także w zakresie przedsiębiorstwa B. sp. z o.o. w K., należy przyjąć, że spółka ta niewątpliwie była stroną postępowania przed Prezesem UOKiK, a w konsekwencji, stosownie do art. 479²⁹ § 1 k.p.c., także stroną w postępowaniu z odwołania L.S. przed Sądem Okręgowym w Warszawie – Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, toczącym się pod sygn. XVII AmA 97/10.

Zdaniem Sądu Najwyższego rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego, który zobligowany był do wzięcia pod uwagę nieważność postępowania, w tym występującej w sprawie przyczyny nieważności postępowania wskazanej w art. 379 pkt 2 k.p.c. jest prawidłowe. B. sp. z o.o. w K. był stroną postępowania przed Prezesem UOKiK, a zatem i stroną w postępowaniu toczącym się przed SOKiK. Tym samym w wyniku wniesienia przez powoda apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 25 marca 2013 r., XVII AmA 97/10, Sąd Apelacyjny zobligowany był do wzięcia pod uwagę nieważność postępowania, w tym okoliczność wskazaną w art. 379 pkt 2 k.p.c., niezależnie od tego czy apelujący podniósł taki zarzut.

Tym samym jedyny zarzut skarżącego podniesiony w zażaleniu okazał się nietrafny.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił zażalenie jako bezzasadne (pkt 2 postanowienia) i stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹, art. 394¹ § 3 k.p.c. pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (pkt 3 postanowienia).

(P.S.)

[ms]